

PARAMEDİKAL**DERGİMİZDE BİLİMSEL DEĞERLENDİRME
SÜRECİ: 87 hakem raporunun açılımı**

PEER-REVIEW PROCEDURES IN OUR JOURNAL: analysis of 87 reports

Yasemin KILIÇ ÖZTÜRK
Vildan KALONYA
Cengiz ÖZBEK
Faruk ÖZTÜRK

ÖZET

Amaç: Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisinde son bir yılda değerlendirmeye alınan makalelerde danışmanların demografik özellikleri ile değerlendirme süreleri ilişkisini incelemek.

Gereç ve Yöntem: İzmir Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisinde 01.12.2011 ve 01.12.2012 tarihleri arasında başvurusu olan 42 makalenin değerlendirme dosyaları geriye dönük incelenmiştir.

Bulgular: Danışmanların değerlendirme süreleri ortalama 15,74±15,01 (1-94) gündü. Raporların 13'ü (%14,9) ilk 3 günde; 32'si (%36,7) bir haftada; 57'si (%65,5) on beş günde ve 73'ü (%83,9) ise bir ayda sonuçlandırılmıştı. Değerlendirme raporlarının 72'sinde (%82,2) yazı farklı oranlarda düzeltme veya değişmeksizin yayınlanmaya uygun bulundu. Danışmanların görev yeri / kurumu/ ile değerlendirme süreleri arasında anlamlı ilişki bulundu (p=0,035). Danışmanların yaş ve cinsiyetleri ile değerlendirme süreleri arasında istatistiksel ilişki yoktu (p=0,14; p=0,78). Danışmanların yazarla aynı branşta olması ve akademik unvanları ile değerlendirme süreleri arasında istatistiksel ilişki bulunmadı (p=0,40;p=0,28). Araştırmaların yayına kabul oranları ile danışman demografik özellikleri arasında ilişki bulunmadı.

Sonuç: Derginin danışman değerlendirme süreleri kabul edilebilir düzeydedir. Danışmanların görev yeri dışındaki demografik verileri ile danışmanlık süreci ve sonucu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Araştırma, Danışmanlık, Süreli Yayıncılık, Tıp Dergileri

SUMMARY

Aim: To examine the demographic characteristics of reviewers and peer review duration of the articles taken into consideration in the Journal of İzmir Tepecik Teaching Hospital, last year.

Material and Method: The reviewer reports of the 42 articles referred to The Journal of İzmir Tepecik Teaching Hospital between 12.01.2011 and 12.01.2012 were evaluated retrospectively.

Findings: The mean evaluation period of the reviewers' were 15, 74 ± 15.011 (1-94) days. Thirteen (14.9 percent)of the reviewer reports were received in the first 3 days,32(36.7 percent) in a week,57(65.5percent) in fifteen days; 73(83.9percent) in a month. The evaluation reports revealed that 72(82.2percent) of the articles were eligible for publication in current form or with some corrections. Significant relationship was found between the institution of the reviewers and the

Urla 1 nolu Merkez Aile Sağlığı Merkezi, İzmir. (Uz. Dr. Y. Kılıç Öztürk)

Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi, İzmir. (Doç. Dr. C. Özbek, Editör, V. Kalonya Yayın Sekreteri)

Şanlıurfa Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Tıp Kliniği (Uz. Dr. F. Öztürk)

Araştırma Tübitak Ulakbim Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık- 2012; 10. Ulusal Sempozyum (15 Kasım 2012- Ankara) kitabında bildiri olarak yayınlanmıştır.

Yazışma: Uz. Dr. Y. Kılıç Öztürk

evaluation periods ($p = 0.035$). There was no significant relationship between age or gender of the reviewers and the evaluation period ($p = 0.14$, $p = 0.78$). Working at the same branch with the author or academic titles of the reviewers showed no statistical association about the review duration ($p = 0.40$, $p = 0.28$). There was not any significant relation between the demographic characteristics of reviewers and the acceptance of the research for publication.

Conclusion: The reviewer durations of the journal is at the acceptable level. There was no significant relation between the reviewer process or result of the journal and the reviewers demographic data; except the reviewer's institutions.

Key words: Medical Journal, Peer review, Periodical Publication, Research

GİRİŞ

İzmir Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisi tüm yayınların genel okuyucu kitlesine hitap etmesine özen gösteren bir Genel Tıp Dergisidir. Tıp Bilimi ile ilgili orijinal klinik ve deneysel araştırmalar, inceleme yazısı, özgün olgu sunumları, mektuplar, kitap tanıtımı ve haberleri kabul etmektedir. 1991 yılından bu yana bilimsel açıdan hizmet vermekte olan dergi halen yılda 3 sayı olarak yayınlanmaktadır. Yazı dili Türkçe olmakla birlikte editörler kurulunun aldığı karar gereğince 2011; 21(3) no.lu sayıdan itibaren İngilizce makale ve derleme yazıların da kabul edilmesi uygun görülmüştür. Dergi Ulakbim Ulusal Veri Tabanı, Türkiye Atıf Dizini, Türk Medline ve Index Copernicus tarafından dizinlenmektedir, DOAJ tarafından izlenmektedir (1).

Başvuran her yazı, editör ve yardımcıların ilk değerlendirmesinden sonra gerekli koşulları taşıması halinde protokol numarası verilerek incelenmek üzere kabul edilir. Editör yardımcısı yazının türü ve içeriğine göre iki danışman (hakem) belirler ve yazarların isim ve kurumları gizli tutularak incelemeye gönderir. Hakem raporları 10 gün içinde sonuçlanmadığında hatırlatma yapılır. Danışman raporları editör tarafından değerlendirilerek yazara gönderilir. Yayına kabul edilen yazıların Türkçe ve İngilizce düzeltmeleri yapıldıktan sonra yayınlanır (1).

Araştırmada dergiye son bir yılda değerlendirmeye alınan makalelerde danışmanların demografik özellikleri ve danışman değerlendirme süreleri incelenecektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

İzmir Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisinde 01.12.2011 ve 01.12.2012 tarihleri arasında protokol numarası alan 50 makalenin değerlendirme dosyaları incelendi. Dosyalardaki makalelerin danışman raporları incelenerek araştırmanın türü, ilk yazarın branşı, danışmanın yazarla aynı branştan olup olmadığı, danışmanın görevli olduğu hastane (Eğitim Araştırma Hastanesi (EAH), Tıp Fakültesi Hastanesi, Doğumevi, Muayenehane ve Özel Hastaneler), danışmanın yaşı, cinsiyeti, akademik unvanı, değerlendirme süresi,

danışman raporunun sonucu (kabul/ret/uygun değilim) ve yazının değerlendirilmiş olması halinde açıklayıcı bilgiler içerip içermediği standart bir forma kaydedildi.

Verilerin istatistik analizlerinde tanımlayıcı istatistikler, ki-kare ve Fisher'in kesin testi kullanıldı. $P < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi. İstatistik için SPSS 16.0 programı kullanıldı.

BULGULAR

Değerlendirmeye alınan 50 makalenin 1 (%2) tanesi hakem belirlenme safhasında olup, 1 (%2) makale yazarın kendi isteği ile geri çekilmişti. 6 (%12) makalenin iki editör değerlendirmesi, 2 (%4) makalenin ise birer editör değerlendirmesi sonuçlanmamıştı. 5 (%10) makalede 3.ncü danışman değerlendirmesine gerek duyulmuş ve raporları tamamlanmıştı. Makalelerin %80'inde (40) iki danışman değerlendirmesi tamamlanmıştı (Tablo 1). Değerlendirmeler tüm hakem raporları tamamlanmış 42 makale ve bunlar için düzenlenmiş bulunan 87 hakem raporu üzerinde gerçekleştirilmiştir

Tablo 1. Makalelerin sayıları ve danışman raporlarının durumu

Değerlendirme süreci	Makale sayısı	Rapor sayısı
2 Danışman raporu olan	35	70
3 Danışman raporu olan	5	15
1 Danışman raporu sonuçlanan	2	2
Hakem de olan	6	0
Geri çekilen	1	0
Hakem belirlemede olan	1	0
Toplam	50	87

Danışman raporları değerlendirilen makalelerin sayısı %64,4'ü (56) klinik araştırma iken %32,2'si (36) olgu sunumlarından oluşmaktaydı. Derlemelere ait danışman raporlarının azlığı dikkat çekmekteydi. Danışman raporu tamamlanmış 87 makale birinci yazarın branşına göre değerlendirildi. En sık makale başvurusu yapan yazarlar dahili branşlarda Aile Hekimliği %19,5 (17) ve Pediatri %16,1 (14)

alanından olup cerrahi branşlarda %6,9 (6) ile KBB ve Ortopedi alanında çalışıyordu (Tablo 2).

Tablo 2. Değerlendirme raporlarında makale ile ilgili özellikler

Araştırma yazısının türü	Sayı	%
Derleme	3	3,4
Klinik Araştırma	56	64,4
Olgu Sunumu	28	32,2
İlk yazarın branşı		
Aile Hekimliği	17	19,5
Pediyatri	14	16,1
Anestezi	6	6,9
KBB	6	6,9
Ortopedi	6	6,9
İç Hastl.	4	4,6
Genel Cerrahi	4	4,6
Klinik Mikrobiyoloji	4	4,6
Nöroloji	4	4,6
Patoloji	4	4,6
Onkoloji	3	3,4
Romatoloji	3	3,4
Fizik Tedavi	2	2,3
Kadın Doğum	2	2,3
Kalp Damar Cerrahi/si	2	2,3
Nefroloji	2	2,3
Üroloji	2	2,3
Hematoloji	1	1,1
Kardiyoloji	1	1,1
Toplam	87	100

Tablo 3. Danışmanların demografik verileri

Danışmanın yaşı	Sayı	%
30-40	13	14,9
41-50	43	49,4
51-60	22	25,3
60 yaş üzeri	9	10,3
Cinsiyet		
Erkek	59	67,8
Kadın	28	32,2
Danışmanın Kurumu		
Eğitim Hastanesi	58	66,7
Tıp Fak. Hastanesi	24	27,6
Özel Hastane/Muayenehane	3	3,4
Kadın Doğum Hastanesi	2	2,3
Akademik Ünvan		
Uzman	34	39,1
Doçent	36	41,4
Profesör	17	19,5
Danışman yazar branşı		
Aynı	54	62,1
Farklı	33	37,9

Danışmanların demografik özellikleri değerlendirildiğinde %49,4'ü (43) 41-50; %25,3'ü (22) 51-60 yaş aralığında; %14,9'u (13) 40 yaşından küçük; %10,3'ü

(9) ise 60 yaş üzeri danışmanlardı. Danışmanların %67,8'i (59) erkekti ve %66,7'si (58) Eğitim Araştırma Hastanelerinde görev yapmaktaydı. %19,5'i (14) profesör; %41,4'ü (36) doçent ve %39,1'i (34)uzmandı. Uzmanlar arasında klinik şefi olarak görev yapanlar da vardı. Danışmanların %62,1'i (54) makedeki birinci yazarla aynı branşta (Tablo 3).

Tablo 4. Danışman Değerlendirmelerinin Özellikleri

Değerlendirme süresi/(Gün)	Sayı	%
1-3	13	14,9
4-7	19	21,8
8-15	25	28,7
16-30	16	18,4
>30	14	16,1
Değerlendirme sonucu		
Olumlu	72	82,8
Olumsuz	10	11,5
Uygun değilim	5	5,7
Rapor İçeriği		
Başka danışman önerisi	5	5,7
Gerekçeli	76	87,4
Yorum yok	6	6,9
Toplam	87	100

Danışmanların değerlendirme süreleri ortalama 15,74±15,011 (1-94) gündü. Raporların %14,9'u (13) ilk 3 günde; %36,7 si (32) bir haftada; %65,5'i (57) on beş günde %83,9'u (73) ise bir ayda sonuçlandırılmıştı. Danışmanların %5,7'si (5) bir başka danışman önererek uygun olmadıklarını belirtmişlerdir. Değerlendirme raporlarının %82,2'sinde (72) yazı farklı oranlarda düzeltme veya mevcut haliyle yayınlanmaya uygun bulunmuşken %11,5'i (10) uygun bulunmamıştır. Raporlardan %93,1'inde (81) danışman formuna ilave açıklama içerirken (başka danışman önerme, ret nedeni, kabul nedeni) %6,9'unda (6) standart forma ek bilgi yoktu (Tablo 4). Kadın Doğum Hastanesi'nde görev yapan danışmanların tamamı 4-7 gün arasında; Özel hastane ve muayenehanede görev yapanların 16-30 gün arasında; Tıp Fakültesi hastanesinde görev yapanların 4-15 gün arasında; Eğitim Hastanesinde görev yapanların ilk 15 günde değerlendirme sürecini tamamlamıştı (p=0,035). Danışmanların yaş ve cinsiyetleri ile değerlendirme süreleri arasında istatistiksel ilişki yoktu (p=0,14; p=0,78). Danışmanların yazarla aynı branşta olması ve akademik unvanları ile değerlendirme süreleri arasında istatistiksel ilişki bulunmadı (p=0,40; p=0,28) (Tablo 5).

Tablo.5. Danışman demografik verileri ile değerlendirme süreleri

/ Gün/	1-3		4-7		8-15		16-30		>30		Toplam	P
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%		
Danışman Kurumu												
Eğitim Hast.	12	21	11	19	14	24	11	19	10	17	58	0,03
Tıp Fak Hastanesi	0	0	6	25	11	46	3	12	4	17	24	
Özel Hastane/Mua	1	33,3	0	0	0	0	2	66,7	0	0	3	
Kadın Doğum Hast	0	0	2	100	0	0	0	0	0	0	2	
Danışman yaşı												
30-40	0	0	3	23,1	2	15	5	35,8	3	23	13	0,14
41-50	5	11,6	13	30,2	11	26	6	14	8	19	43	
51-60	6	27,3	1	4,5	8	36	4	18,2	3	14	22	
60 yaş üzeri	2	22,2	2	22,2	4	44	1	11,1	0	9	9	
Cinsiyet												
Erkek	10	16,9	13	22	18	31	9	15,3	9	15	59	0,78
Kadın	3	10,7	6	21,4	7	25	7	25	5	18	28	
Danışman Yazar branşı												
Aynı	6	11,1	15	27,8	15	28	9	16,7	9	17	54	0,40
Farklı	7	21,2	4	12,1	10	30	7	21,2	5	15	33	
Akademik Ünvan												
Uzman	6	17,6	7	20,6	10	29	8	23,5	3	9	34	0,28
Doçent	7	19,4	10	27,8	8	22	4	11,1	7	19	36	
Profesör	0	0	2	11,8	7	41	4	23,5	4	24	17	
Toplam	13	14,9	19	21,8	25	29	16	18,4	14	16	87	

Yazıların yayına ret/kabul edilme oranları ile danışmanın görev yeri, cinsiyeti, yaşı, branşı ve akademik unvanı arasında ilişki bulunmadı. (p=0,87; p=0,16; p=0,54; p=0,08; p=0,41) (Tablo.6).

Tablo 6. Rapor Sonuçlarını Etkileyen Faktörler

	KABUL		RED		UYGUN DEğİLİM		p
	sayı	%	Sayı	%	sayı	p	
Danışmanın Kurumu							
Özel Hast/Mua	2	66,7	1	33,3	0	0	0,87
Tıp Fak. Hast.	20	83,3	2	8,3	2	8,3	
Kadın Doğum Hast.	2	100	0	0	0	0	
Eğitim Hast.	48	82,8	7	12,1	3	5,2	
Danışmanın yaşı							
30-40	9	69,2	3	23,1	1	7,7	0,16
41-50	39	90,7	2	4,7	2	4,7	
51-60	18	81,8	2	9,1	2	9,1	
60 yaş üzeri	6	66,7	3	33,3	0	0	
Cinsiyet							
Erkek	47	79,7	8	13,6	4	6,8	0,54
Kadın	25	89,3	2	7,1	1	3,6	
Danışman-yazar branşı							
Aynı	48	88,9	3	5,6	3	5,6	0,08
Farklı	24	72,7	7	21,2	2	6,1	
Akademik Ünvan							
Uzman	28	82,4	5	14,7	1	2,9	0,41
Doçent	29	80,6	3	8,3	4	11,1	
Profesör	15		2		0		
Toplam	72	82,8	10	11,5	5	5,7	

TARTIŞMA

Dergide Klinik araştırmalara ait rapor sayısının (56, %64,4)olgu sunumlarından fazla olması ulusal süreli yayımlar ile benzerlik göstermekte olup ideal dergide okurlarının beklentileri ile de uyumludur (2). Derleme yazılarının azlığı derginin yayın politikası (bir yıl öncesine kadar derleme kabul edilmemesi) ile ilişkilendirilmiştir (1). Dergide farklı branşlara ait makalelere ait başvuruların varlığı genel tıp dergisi olma özelliği ile uyumludur.

Amerikan Röntgen Dergisi(AJR)'nde danışmanlık yapan uzmanlar %10 oranda iken profesörlerin oranı yaklaşık %45 olarak tanımlanmıştır (3). Çalışmamızda danışmanların %66,7 si EAH'de görevli olması; EAH de kinik şefi olarak görev yapan uzmanların varlığı ve ülkemizde EAH'de görev yapan profesörlerin azlığı danışmanların akademik unvanları açısından farklılık nedenleri olabilir Ülkemizde yazarlara makale yazımında en fazla yardımcı olan kişiler doçentler olarak bildirilmiştir (4). Doçent düzeyindeki danışmanların daha fazla olması çalışmamızda doğrulanmıştır. Danışmanların %62,1'i (n=54) makaledeki ilk yazarla aynı branşta dır. Bu ise her yazı için en az bir danışmanın konuya hakim alandan seçildiğini düşündürmektedir.

Danışmanların değerlendirme süreleri ortalama 15,74±15,011 (1-94) gündür. Raporların %14,9'u (13) ilk 3 günde; %36,7 si (32) bir haftada; 65,5'i (57) on beş günde %83,9'u (73) ise bir ayda sonuçlandırılmıştır. Aynı derginin 1997 yılında yapılan bir değerlendirmesinde 2 yıllık sürede dergiye 49 makale başvurusu olduğu ve danışman değerlendirme sürecinin ortalama 25,8 gün, bir ayda sonuçlandırma oranı ise %75 olarak tanımlanmıştır(5). Yıllar içinde başvuruların arttığı ve değerlendirme sürelerin kısaldığı görülmektedir. Literatürde danışman değerlendirme süre ortalamları 2 hafta 1 ay arasında değişmektedir (6,7).

Makalelerin kabul edilme oranı yabancı bir dergide %48,8; STED dergisinde %91 olarak bildirilmiştir (7,8). Dergimizdeki % 88.2 olan kabul oranı ulusal dergilere benzer oranda ve yüksektir.

Yazarların danışmanlardan beklentilerinden en önemlisi bir makalenin tasarım ve metodolojisindeki tüm güçlü ve zayıf yönleri belirleme ve yorum yapmalarıdır (9). Dergide yorumsuz danışman raporu oranının **yalnızca** %6,9 olduğu görülmektedir.

Danışmanların görev yerleri ve akademik unvanları ile değerlendirme niteliklerini kıyaslayan araştırmalar bulunmakla birlikte; değerlendirme sürelerini karşılaştıran bir çalışmaya rastlayamadık (3). İncelenen raporlarda ilk 3 günde değerlendiren danışmanların %92,3'ünün (12) EAH'de görevli olduğu dikkat çekmektedir. Tıp Fak/ve EAH de çalışanların çoğunlukla ilk 2 haftada; özel sektörde görevli danışmanların 15 günden fazla sürede sonuçlandırma eğilimi görülmektedir. Derginin yayın ekibinin EAH'de olması sonuçların kısa sürede elden ulaştırılabilmesi ve iletişimin **daha** kolay sağlanabiliyor olması erken sonuçlandırmaların yüksek oranını açıklayabilir.

Genç erkek danışmanların inceleme sürelerinin görece daha kısa olduğu bildirilmişse de (10), araştırmamızda gerek bu ilişki ve gerekse akademik ünvana ait istatistiksel fark saptanmamıştır.

Kadın Sağlığı konulu yabancı bir dergide erkek danışmanların red oranlarının kadınlardan daha yüksek olduğu bildirilmiştir (10). AJR de ise cinsiyet, yaş ve akademik durumun danışman raporlarındaki sonuçları etkilemediği gösterilmiştir (3).

Literatürde danışmanlık sürecinin önemi vurgulanmakla birlikte ülkemizde danışman raporlarının niteliklerini, danışmanlık sürecini ve danışmanların özellikleri ile ilişkisini inceleyen araştırma azdır. Çalışmamızın bu anlamda öncü nitelikte bir araştırma olduğunu düşünmekteyiz. Çalışmada danışmanların demografik verileri ile danışmanlık süreci ve sonucu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Daha geniş serilerle araştırmanın tekrarlanması planlanmaktadır.

TEŞEKKÜR: Yazının hazırlanma sürecinde deneyimlerini bizlerle paylaşan İzmir Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisinde bir önceki dönem editörü olan Doç. Dr. Ragıp Kayar'a yüreklendirici yaklaşımlarından dolayı teşekkürü borç biliriz.

KAYNAKLAR

1. Yazarlara Bilgi. Tepecik Eğit Hast Derg 2011; 21 (3).
2. Gökçe Kutsal Y, Atalay A, Özçakar L. İdeal bilimsel dergi içinde: Yılmaz O (Ed):Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2004, TÜBİTAK matbaası, 2004:245-9.
3. Kliever MA, DeLong DM, Freed K, Jenkins CB, Paulson EK, Provenzale JM. Peer review at the American Journal of Roentgenology: how reviewer and manuscript characteristics affected editorial decisions on 196 major papers. AJR Am J Roentgenol 2004 Dec;183(6):1545-50.
4. Gökçe Kutsal Y, Karahan S. Bilimsel Dergilere ve Makalelere Genç Bakış "Araştırma Görevlisi ve Uzman Hekim Perspektifi". içinde: Yılmaz O (Ed):Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2008, Openajans Ankara, 2008:166-74.

5. Kayar R. SSK Tepecik Hastanesi Dergisinin Bilimsel İnceleme Süreci: 1. Bilimsel İnceleme Sürecine Zamanın Etkisi. SSK Tepecik Hastanesi Derg 1997; 7 (1-3): 53-56.
6. Tıbbi Yayınların Epidemiyolojik ve İstatistiksel Analizindeki Sorunlar ve Yapıcı Eleştiri Yaklaşımının Yayın ve Dergi Kalitesi Üzerine Etkisi. içinde: Yılmaz O (Ed): Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık- Openajans Ankara,2009:171-80.
7. Stamm T, Meyer U, Wiesmann HP, Kleinheinz J, Cehreli M, Cehreli ZC. A retrospective analysis of submissions, acceptance rate, open peer review operations, and prepublication bias of the multidisciplinary open access journal Head & Face Medicine. Head Face Med 2007; Jun 11;3:27.
8. Aşut Ö. Editör Görev ve Sorumlulukları ve Birinci Basamak Sağlık Hizmeti Yayıncılığı. STED 2012 ; 21 (2): 74-9.
9. Gökçe Kutsal Y, Karahan S. Bilimsel Makale Danışmanlarından Beklentiler. içinde: Yılmaz O (Ed):Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2009, Openajans Ankara, 2009:142-9.
10. Wing DA, Benner RS, Petersen R, Newcomb R, Scott JR. Differences in editorial board reviewer behavior based on gender. J Womens Health (Larchmt). 2010 Oct;19(10):1919-23.

İLETİŞİM

Uz. Dr. Yasemin KILIÇ ÖZTÜRK
Urla 1 Nolu ASM 3528006 AHB; Urla, İZMİR.
e-posta: dryko38@gmail.com